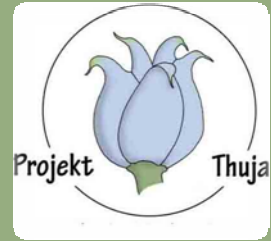


VELIKI PAJESEN

Ailanthus altissima



Avtor: **Martina Bačič**, Botanično društvo Slovenije

Način citiranja: Bačič M., 2008. Veliki pajesen *Ailanthus altissima*, Informativni list 3, Spletna stran tujerodne vrste.info/informativni-listi/INF3-veliki-pajesen.pdf Datum dostopa: xx/xx/200x

Informativni list je bil zasnovan v sklopu Projekta Thuja, ki je podprt s subvencijo Islandije, Lihtenštajna in Norveške preko Finančnega mehanizma EGP in Norveškega finančnega mehanizma.



Splošni podatki o vrsti

Slovensko ime: veliki pajesen, visoki pajesen, navadni pajesen, ailant ali tudi božje drevo

Znanstveno ime: *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle

Sinonim: *A. glandulosa* Desf.

Opis vrste: Veliki pajesen sodi v družino pajesenovk (*Simbaroubaceae*). Je do 20 (-25) m visoko listopadno drevo z redko, zaobljeno krošnjo ter ravnim, močnim deblom in s plitvimi, po veliki površini razvitimi koreninami. Mladi poganjki so debeli, rdečkastorjavi in dlakavi, lubje na vejah svetlosivo, na deblu tanko, razmeroma gladko in z belkastimi vzdolžnimi razpokami. Brsti so majhni, do nekaj mm dolgi, zaobljeni, rdečkastorjavi in pokriti z 2-4 dlakavimi luskolisti. Listi so 50-90 cm dolgi, spiralno nameščeni, lihopernato sestavljeni iz 11-25 lističev. Lističi so asimetrični, 6-12 cm dolgi, 2,5-4 cm široki, pecljati, podolgovato eliptični, na vrhu zašiljeni, pri dnu zaokroženi, celorobi ali z 1-3 topimi krpami. Če lističe pomečkamo, oddajajo izrazit, neprijeten vonj.

Cvetovi so petštevni, drobni, večinoma enospolni (rastlina dvodomna, redko enodomna), združeni v do 25 cm dolga latasta socvetja; venčni listi so zelenkasti. Plodnica je nadržala, s 3-6 plodnimi listi, ki so med seboj zrasli le v spodnjem delu. Plodovi so približno 1 cm široki in do 5 cm dolgi krilati oreški. Zreli plodovi so svetlo rdečkastorjavi.

Pajesenu podobna vrsta je octovec (*Rhus typhina*), ki pa se od pajesena dobro loči po tem, da ima mlada stebela gosto puhasto dlakava (gola pri pajesenu), socvetja pa so gosta, značilno temnordeča in ostanejo na drevesu tudi, ko listi odpadejo. Nadalje imajo za razliko od octovca pomečkani pajesenovi lističi značilen, oster in neprijeten vonj.

Območje naravne razširjenosti: Kitajska in Moluški otoki.

Poti vnosa in širjenje: V Evropo naj bi ga prvič prinesli leta 1751, ob koncu 18. stoletja pa je bil zanesen tudi v Ameriko. Sadili in razširjali so ga kot okrasno drevo, posebej primerno za gojenje v mestnem okolju. Ponekod so z njim pogozdovali suha kraška rastišča, marsikje v Severni Ameriki in zahodni Evropi pa so ga sadili zaradi gojenja sviloprejk. Pajesen se je



začel širiti v naravo praktično povsod, kjer so ga naseljevali, posebej hitro pa v toplejših, sredozemskih predelih.

Pojavljanje v Sloveniji: prvi podatki o gojenju vrste v okrasne namene v Sloveniji so iz 19. stoletja, približno iz tega časa pa so tudi prvi podatki o njegovem subspontanem uspevanju na Krasu (Pospichal, 1899). Na Krasu so ga že ob koncu 19. st. uporabljali za pogozdovanje kamnitih goličav. Pri nas je bil še pred nekaj desetletji razširjen predvsem na Primorskem, v zadnjih letih pa se pogosto pojavlja tudi v notranjosti Slovenije, posebej v mestnem okolju.

Ekološke značilnosti

Habitat: Najbolje uspeva v toplém podnebju, na (hud) mraz pa so občutljive le mlade rastline. Pajesenu ustrezajo globoka in sveža tla, raste pa tudi na kamnitih in peščenih tleh. Je svetloljubna vrsta odprtih in svetlih rastišč. Pogosto ga najdemo v mestih, na ruderalnih rastiščih, ob robovih hiš, ob cestah, na gradbiščih, ob potokih, na nasipališčih, opuščenih kmetijskih površinah in podobno.

Razmnoževanje in življenjski cikel: Cveti pozno pomladi, plodovi pa dozoriijo septembra in oktobra. Eno samo drevo proizvede na leto do približno 325000 semen, ki zlahka kalijo. Razmnožuje pa se tudi vegetativno: posebej hitro s poganjki iz panja in korenin. Le-ti zacvetijo že prvo leto. Raste zelo hitro, a ima kratko življenjsko dobo - redko živi nad 50 let. Rastlinskih bolezní in žuželk, ki bi ga ogrožale, praktično ni.

Vplivi tujerodne vrste

Vplivi na biotsko raznovrstnost: Pajesen hitro in bujno raste, lahko tvori neprehodne sestoje in ob tem pa izpodrine domorodno vegetacijo. Pajesenova drevesa izločajo toksine, ki preprečujejo uveljavitev drugih rastlinskih vrst v bližini. V Sloveniji je pajesen najbolj problematičen na Primorskem. Na Kraškem robu vidno ogroža nekaj najbolj toploljubnih koščkov naše vegetacije, npr. stena nad Ospom (Jogan, 2000).

Vplivi na zdravje ljudi: Nekateri ljudje so alergični na pelod pajesena, sok te rastline pa naj bi povzročal miokarditis.

Vplivi na gospodarstvo: Pajesen je nadležen plevel, ki ga je težko odstranjevati. Ker ima agresiven koreninski sistem, lahko povzroča škodo na napeljavah.

Ukrepi

Preventivni ukrepi: prepoved sajenja in gojenja, nadzorovanje (monitoring) širjenja, ozaveščanje javnosti.

Odstranitev ali nadzor vrste: ponavljajoče se večletno redno žaganje oz. sekanje dreves (sečnja v zgodnjem poletnem času), dokler se rastlina ne izčrpa; izkopavanje dreves, odstranjevanje odraslih ženskih dreves; puljenje mladih rastlin; monitoring območij, kjer iztrebljamo rastline, za morebitno pravočasno ukrepanje.

Viri

Povezave do informacij na spletu:

<http://www.nps.gov/plants/alien/fact/aial1.htm>

<http://www.invasivespeciesinfo.gov/plants/treeheaven.shtml>

<http://www.invasive.org/browse/subject.cfm?sub=3003>

http://findarticles.com/p/articles/mi_qa4107/is_200301/ai_n9231048/pg_1

www.hort.uconn.edu/cipwg/invader_month/invader_of_the_month_Jan06_ailanthus.pdf

Znanstveni viri:

Jogan, N., 2000: Neofiti - rastline pritepenke. Proteus 1/63, s. 31-36.

Pospichal, E., 1899: Flora des Österreichischen Küstenlandes. II. Franz Deuticke, Leipzig - Wien, s. 48.

Brus, R. & I. Dakskobler, 2001: Neofiti - rastline pritepenke: Visoki pajesen. Proteus 5/63, s. 224 - 228.

Jogan, N., Bačič, T., Frajman, B., Leskovar-Štamcar, I., Naglič, D., Podobnik, A., Rozman, B., Strgulc - Krajšek, S., Trčak, B., 2001: Gradivo za Atlas flore Slovenije = Materials for the Atlas of flora of Slovenia. Miklavž na Dravskem polju: Center za kartografijo favne in flore, 443 str.

Martinčič, A., Wraber, T., Jogan, N., Podobnik, A., Ravnik, V., Turk, B., Vreš, B., Frajman, B., Strgulc - Krajšek, S., Trčak, B., Bačič, T., Fischer, M., Eler, K., Surina, B., 2007: Mala flora Slovenije: ključ za določanje praprotnic in semenk. 4., dopolnjena in spremenjena izd. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije. 967 str.